

XOTIN-QIZLARNING HUQUQLARI HAMDA IJTIMOIIY FAOLLIGINI OSHIRISH OILA VA JAMIYATDAGI MAVQEYINI YUKSALTIRISH MASALALARI

To'yeva Muhayyo Shuhrat qizi
TDPU 2-bosqich magistranti (O'zbekiston)
m_toyeva@tdpu.uz

Annatsiya

Ushbu maqolada Yangilanayotgan O'zbekistonda ayollarning huquq va erkinliklari, ilimga bo'lgan qiziqishi, ularning hayotdagi maqsad va vazifalari, oila va jamiyatdagi mavqeyini oshirish masalalari, davlat va jamiyatning ayollar faolligini oshishi natijasida yanada rivojlanishi, qoloqlik va qashshoqlikning oldini olish. Oilaviy munosabatlarda ham oilalarning yashash sharoiti yaxshilanib ajrimlarning oldini olishimiz va yetim bolalar bo'lmasligi, ayollarning haq-huquqlari paymol qilinmasligi, hamma tinch va baxtli hayot kechirishi haqidagi ilmiy xulosalarga ega bo'lasiz.

Kalit so'zlar: Oila, jamiyat, gender tenglik, feministik harakat, ziyolilar qatlami, qoloqlik, qashshoqlik, huquqiy ong, huquqiy madaniyat, Qur'oni karim, Hadisi sharif.

Аннотация: В данной статье рассмотрены права и свободы женщин в модернизирующемся Узбекистане, их интерес к науке, их цели и задачи в жизни, вопросы повышения их положения в семье и обществе, дальнейшего развития государства и общества как результат повышения активности женщин, предупреждение отсталости и бедности. В семейных отношениях Вы также будете иметь научные заключения об улучшении условий жизни семей, предотвращении разводов, отсутствии сирот, нарушении прав женщин, и мирной и счастливой жизни всех.

Ключевые слова: Семья, общество, гендерное равенство, интеллигенция, отсталость, бедность, правосознание, правовая культура, Коран, хадисы.

Annotation: In this article, the rights and freedoms of women in the modernizing Uzbekistan, their interest in science, their goals and tasks in life, issues of increasing their position in the family and society, the further development of the state and society as a result of increasing the activity of women, the prevention of backwardness and poverty. In family relations You will also have scientific conclusions about the improvement of the living conditions of families, the prevention of divorces, the absence of orphans, the violation of women's rights, and the peaceful and happy life of all.

Key words: Family, society, gender equality, intelligentsia, backwardness, poverty, legal awareness, legal culture, Quran, Hadith.

Barchamizga ma'lumki Sharq ayollarning aqli-zakovati, jasorati va matonati xususida ko'plab misollar keltirishimiz mumkin. Birgina Massagetlar qabilasining malikasi To'marisning Ahamoniylar davlati asoschisi Kir II ni mag'lubiyatga uchratganligining o'ziyiq fikrimiz isbotidir. Biz To'maris, Qo'qon malikasi Ming oyim, uning kelini Nodirabegim va sanog'iga yetib bo'lmaydigan azmu-shijoat va aqlu-zakovatda tengsiz ayollarning avlodimiz izdoshimiz desam mubolag'a bo'lmas nazarimda. Ularning ma'rifat iqtisodiy hayot, davlat boshqaruvidagi faoliyati, turli ma'nalarda xotin-qizlar tomonidan ijtimoiy hayot va ma'orifni taraqqiy etishida homiylik, bunyodkorlik ishlarga boshchilik qilganliklari tahsinga sazovor. Vatanni sevish har birimiz uchun farz hisoblanadi, kimki vatanni sevsa unga har qanday ziyon-zahmat yetib, qiynalsa ham o'z yurtini tashlab ketmaydi va so'ngi qoni qolguncha vatanini himoya qiladi ayollarimiz shu fazilatlarini farzandlariga singdirsa o'ylaymanki, bizdan qudratliroq yurt bo'lmasa kerak. Bitta farzandni shunday vatanparvar, aqilli, odobli, jamiyatga nafi tegadigan vatanparvar qilib tarbiyalash faqat aqli-zakovatli ayolninggina qo'lidan keladi. Savodsizlik esa jaholatga boshlaydi insonlarni, ko'rolmaslik, ichi qoralik va birovlarni haqqini yeyishga (korrupsiya)ga sabab bo'ladi.

Ayollarimizning mavqeyini jamiyatda va davlat boshqaruvi siyosatida oshishi natijasida, nafaqat oilalarning gullab-yashnashiga, qolaversa davlatning ham yanada rivojlanishiga hissa qo'shamiz. O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Shavkat Miromonovich Mirziyoyev "Bundan buyon O'zbekistonda biror-bir ayol davlat va jamiyatning e'tiboridan chetda qolmaydi"[1], - deb takidlaganlar o'z nutqlarida. Darhaqiqat ayollarning jamiyatdagi o'rnini va mavqeyini ko'tarishimiz bilan

oilalarda va jamiyatimizda sezilarli yuksalishlar bo'lishiga ishonaman. Bu o'zgarishlar albatta yashlikka va rivojlanishga xizmat qiladi.

Movoronnahr davlatida arablar istelosi natijasida islom qonun-qoidalari o'rnatila boshlandi. Ayollarning vazifalari uy yumushlari va bola tarbiyasi bo'lib qoldi. Biroq islom ulamolari Qur'on ayollarga jamoat ishlarida qatnashish huquqini berganligini ta'kidlaydilar: (Ayollar ichida) solixalar – bu (Allohga va eriga) itoatli, g'oyibga Allohga saqlaganicha himoyatli (ya'ni erlarining sirlari, mulklari va obro'larini saqlovchi)lardir"[2], deb yozilgan Qur'oni Karimda ayollarning imkoniyatlarini tenglashtirishga ham alohida e'tibor qaratishgan. Tarixan islomiy jamiyatlarda ayollarning roli uy ichida bo'lgan, bu esa ayol uchun imkoniyatlarni cheklagan va jamiyatdagi o'rmini yo'qotib o'zi xohlagan kasb bilan shug'ollanishida to'siq bo'lib xizmat qilgan ma'lum vaqt davomida. Bu esa ayollarning o'qishga va ishlashga bo'lgan ishtiyoqlarni yo'qolishiga olib kelgan. Natijada vatanimizda olima ayollar soni qo'l bilan sanarli darajada kamayganiligini ko'rishimiz mumkin. Mustaqillikka erishganimizdan keyin, ayollarning o'rni va rolini oshirish, ularni jamiyatning faol qatlamiga aylantirish uchun samarali ishlar amalga oshirilda va bugungi kunda davom etib kelmoqda. Bugun xotin-qizlarga yaratilgan imkoniyatlar ko'zga ko'rinarli va samarali darajada amalga oshirilmogda.

Ayollar huquqlari butun dunyo bo'ylab ayollar va qizlar uchun da'vo qilingan haq - huquqlardir. Bugungi kunda jahonning rivojlangan davlatlarida ham ayollar huquqlari erkaklarniki bilan tenglashtirishga qaratilgan targ'ibot ishlari olib borilmoqda. "Ular 19-asrda ayollar huquqlari harakati va 20-21-asrlarda feministik harakatlar uchun asos bo'ldi. Ba'zi mamlakatlarda bu huquqlar institutsionalizatsiya qilingan yoki qonun, mahalliy urf-odatlar va xatti-harakatlar bilan qo'llab-quvvatlanadi, boshqalarida esa ular e'tiborga olinmaydi va bostiriladi. Ular inson huquqlarining kengroq tushunchalaridan ayollar va qizlarning erkaklar va o'g'il bolalar foydasiga huquqlarni amalga oshirishiga qarshi o'ziga xos tarixiy va an'anaviy tarafkashlik haqidagi da'volar bilan farqlanadi"[3:9-10]. Ya'ni feminizim bu jinslar o'rtasida siyosiy, iqtisodiy, shaxsiy va ijtimoiy-siyosiy harakatlar va mafkuralar tizimidir. Bu targ'ibotlar gendir tenglik masalalarini yuzaga keltirdi. Bugungi kunda saylash va saylanish, reproduktiv huquq (homiladorlikni oldini olish va abort), bitimlar tuzish va mulkka egalik qilish, ta'lim olish, nikohda teng huquqqa ega bo'lish kabi ayollarning huquqlari paymol etib kelingan huquqlari tiklanib gender tenglik masalasi yuzaga chiqmoqda.

Bugungi kunda jamiyatimizda gender tenglik atamasi borasida turli tushunmovchiliklar mavjud. “Gendir tenglik – bu xotin – qizlar va erkaklar o’rtasidagi munosabatlarning har ikki tomonni rozi qiladigan, ayni damda, jamiyatdagi muvozanatni ta’minlaydigan adolatli tarzda amalga oshishini ta’minlash haqida” [4:11]. Shunday ekan insonlar buni to’g’ri tushinishlari va ayollarning huquqlarini hurmat qilishlari. Erkaklar bilan yelkama-yelka turib xizmat qilayotgan ayollarning maoshlari tenglashtirishi, oilaviy munosabatlarda ham eri, qaynona-qaynotasi yo qayni uka, opa va singillariga xizmatkordek munosabatda emas, uning huquqlaridan hurmatidan kelib chiqqan holda qadrlashlari tenglik muvozanatini ta’minlashlari lozim. Buning uchun oila a’zolarining ham huquqiy ongi va huquqiy madaniyati yuksak bo’lishi kerak.

Ayol qadrini qanchalik yuqoriga ko’tarishga muyassar bo’lsak, milliy g’ururimiz, ma’naviyat va madaniyatimiz yanada yuksalishi, oilalarimiz barqarorligi ta’minlanishi, halol va pok, fidoyi, vatanparvar, jamiyatga foyda keltiruvchi, millatimizni butun jahonda ko‘z-ko‘z qildiruvchi farzandlarimiz soni kundan-kunga ko‘paya borishi tabiiy holdir. Zero, har tomonlama faol va oqila, dono, izlanuvchan, zamonaviy ayol mehnatidan, salohiyatidan nafaqat uning oilasi, balki butun jamiyat manfaatdor bo’lishi chin haqiqatdir va biz qurayotgan jamiyatning og‘ir yukini dadil ko‘tarib, uning poydevorini mustahkamlab turadigan asosiy kuch –jamiyatimizdagi har bir oila, har bir inson, har bir fuqaro, shu jumladan, xotin-qizlar ekanligini unutmasligimiz kerak.

Aksariyat xotin-qizlar turli qiyinchiliklarga katta hayotga, ya’ni oila qurganlaridan keyin duch kelishmoqda. Konstitutsiyamizning 46-moddasida “xotin-qizlar va erkaklar teng huquq”[5] larga ega ekanligi belgilangan bo’lishigan va qonunimiz qabul qilinganiga 30 yil bo’lgan bo’lsa ham, buni anglab turib uni tan olmaydigan insonlar ko’pligidan, ba’zi insonlar bironing bolasi shu kelin ham demasdan, o’zining xurmacha qiliqlarini davom ettirayotgani yosh xotin-qizlarning o’z joniga qasd qilishi, bolalari bilan borib anhor yoki kanallarga o’zi va bollalarini o’ldirishga urinayotganliklari bu naqadar qo’rqinchli va ayanchli, xo’sh kim ularni shu harkatlarni sodir etishga undadi, qo’li bilan emas jinoyat belgilari bilan emas aksincha, tahqirlash, haqoratlash shaxsiyatiga tegishlar bilan bir ayolni o’zligini yo’qotib o’ziligini unitib jondan aziz dilbandini ko’zi ko’rmasdan jahl otiga minib hammasidan osonlikcha voz kechisha yo boshqa chidab yashashga bardoshi yetmasligiga ko’zi yetib, ushbu fojiani qilmoqda. Bunday xo’rliklar kamsitishlarni qachon bas qilasiz O’zbek oyimlar (Abdulla Qodiriyning “O’tgan kunlar” asaridagi

Otabekning onasi, Chala-dumbul tabiatlik, ammo eriga o'tkirligi bilan mashhur xotin). Har bir qiz oppoq libosda oppoq orzular bilan, uyingizga kelar ekan, hurmat-izzat topay ota-onam bergan tarbiyani ko'rsatay, qadr, mehr topay deydi. Lekin siz uni umidlarini puchga chiqarasiz o'g'lingizni qizg'anasiz, kun bermaysiz bechoraga, o'tirsa o'poq, tursa so'poq qilasiz. Axir bu nafaqat ayollar insonlar huquqlarining ham qasdan buzish hisoblanadi. Qonunchiligimizda nikohlangan erkak va ayol to'liq muomala layoqatiga ega hisoblanadi. Axir tarix guvohki oiladagi tushunmovchiliklar oilalarni, qadriyatlarni tugatilishiga olib keladi.

Xulosa qilib shuni ham ta'kidlash lozimki, ilgari ayollar faqat oila ishlari bilan mashg'ul bo'lganlar. XXI asr ayollarining esa farzand tarbiyasi, oilasiga sadoqatidan tashqari boshqa qadriyatlari ham shakllandi. Bu ularning jamiyatda o'z o'rnini topishga intilishi, egallagan kasbi orqali jamiyat taraqqiyotiga munosib hissa qo'shish istagidir, bu ijobiy holatdan tashqari takomillashgan maishiy xizmat ko'rsatish texnologiyalari muayyan darajada qo'l mehnatini osonlashtirdi. Bugungi o'zbek ayoli kim: boshqaruvchimi yo buysunuvchi, ergashuvchimi yo ergashtiruvchi? Zamonaviy o'zbek ayoli portretiga qanday chizg'ilar bilan boyitish mumkin? Ayol barcha davrlarda eng avvalo «Ona»dir, keyin esa u boshqaruvchi va buysunuvchi, ergashtiruvchi va ergashuvchi hamdir. Onalik bu tabiat qonuni va uni buzishga harakat qilganlar adashganlar toifasiga kiradi. Ijtimoiy faoliyati esa uning iqtidori, qobiliyati, tashabbuskorligi bilan belgilanadi. Hech bir davrda ayollar faqat boshliq bo'lishi yoki faqat ergashishi lozim deb hisoblanmagan. Aksincha hozirgi kunda aëllarga munosabat ijobiy tomonga o'zgarib, ularning ona bo'lishi bilan birga potensial qobiliyatlaridan foydalanishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Miromonovich Mirziyoyev "Xotin qizlar bayrami munosabati bilan tashkil etilgan tantanali marosimdagi nutqlaridan". Toshkent, 2021 yil 6 mart.
2. Qur'oni Karim 2021.01.15 "Niso" surasi 34-oyat.
3. Xosken, Fran P., Inson huquqlari bo'yicha har chorakda "Ayollar huquqlarining ta'rifiga to'g'ri", jild. 3, No 2. (1981 yil may), 1-10-betlar.
4. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 9 bob 46-moddasi Toshkent. 2021 yil 8 yanvar.

5. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi. Sh Soatova. F Tojiyev "Ayollarga huquqiy madad", "Adolat" milliy huquqiy axborot markazi. Toshkent. 2022-yil 11 bet.
6. Тўева, М. (2022). ЯНГИЛАНАЁТГАН ЎЗБЕКИСТОНДА ХОТИН-ҚИЗЛАР ҲУҚУҚЛАРИ. RESEARCH AND EDUCATION, 1(1), 395-399.
7. Абсатторов, Б. М. (2022). ТАСАВВУФ–ЎЗ-ЎЗИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ВА ҲАҚИҚАТНИ БИЛИШ ЙЎЛИ СИФАТИДА. *Gospodarka i Innowacje.*, 30, 167-173.
8. Тўева, М. (2022). ЯНГИЛАНАЁТГАН ЎЗБЕКИСТОНДА ХОТИН-ҚИЗЛАР ҲУҚУҚЛАРИ. RESEARCH AND EDUCATION, 1(1), 395-399.
9. Собирова, М. А., Саматов, Х., & Никитченко, Г. В. (2015). ВОСПИТАНИЕ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА. *Педагогические науки*, (4), 46-48.
10. МАМАРАСУЛОВИЧ, А. В. (2020). ИНСОН ФАОЛИЯТИДА АХЛОҚИЙ МЕЪЁРЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МЕЗОНЛАРИ. Вестник Каракалпакского государственного университета им. Бердаха.
11. Абсатторов, Б. М. (2022). ТАСАВВУФ–ЎЗ-ЎЗИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ВА ҲАҚИҚАТНИ БИЛИШ ЙЎЛИ СИФАТИДА. *Gospodarka i Innowacje.*, 30, 167-173.
12. Абсатторов, Б. (2019). ШАХС МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ БАРКАМОЛЛИГИ МЕЗОНЛАРИНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАЛҚИНЛАРИ. *Scienceweb academic papers collection.*
13. МАМАРАСУЛОВИЧ, А. В. (2020). ИНСОН ФАОЛИЯТИДА АХЛОҚИЙ МЕЪЁРЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МЕЗОНЛАРИ. Вестник Каракалпакского государственного университета им. Бердаха.
14. Собирова, М. А. (2013). Значение духовных ценностей в развитии национальной духовности. *Актуальные проблемы современной науки*, (5), 83-86.
15. Собирова, М. А. (2019). Формирование патриотической позиции молодежи на примерах героизма народов Узбекистана в годы Второй мировой войны. Эшелоны идут на восток. Эвакуация в Узбекистан в годы Великой Отечественной войны, 232.
16. Sobirova, M., & Giyasova, M. (2019). Conventions and Traditions of Uzbekistan as a Spiritual Factor of Youth Education.

17. Kholmuminov, J. M. (2022). THE POSITION OF TASAVVUF AND IRFAN IN MAVERUNNAHR AND KHORASAN: IBN AL-ARABI AND ABDURAHMAN JAMI (A COMPARATIVE ANALYSIS). *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(9), 76-92.
18. Холмўминов, Қ. (2021). ХУДО ВА ҲАСТЇ АЗ ДИДГОҲҲОИ АРАСТУ, ФОРОбЇ ВА СИНО. *Academic research in educational sciences*, 2(10), 1115-1123.
19. Холмуминов, Д. М. (2021). ТАСАВВУФНИ ШАКЛЛАНТИРГАН МАНБАЛАР МУАММОСИ ҚИЁСИЙ ТАСАВВУФШУНОСЛИК ТАҲЛИЛИДА. *Исследование Ренессанса Центральной Азии*, 2(2).
20. Холмўминов, Ж. М. (2021). МОВАРОУННАХР ФАЛСАФИЙ-ИРФОНИЙ МАКТАБЛАРИ ВА ИБН АЛ-АРАБИЙ ТАЪЛИМОТИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(10), 803-811.
21. Холмуминов, Д. (2021). ИЗУЧЕНИЯ ИСТОРИИ СУФИЗМА–ОДНА ИЗ ОСНОВ РАЗВИТИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ. *Academic research in educational sciences*, 2(11), 1145-1150.
22. Холмўминов, Ж. (2021). СОҲИБҚИРОН АМИР ТЕМУР ФАТҲЛАРИДА ҲАРБИЙ ТАКТИКА ВА ИСЛОМИЙ ҚАДРИЯТЛАР МУТАНОСИБЛИГИ. *Academic research in educational sciences*, 2(6), 538-553.
23. Kholmuminov, J., & Narzulla, J. (2020). INFLUENCE OF VAHDAT UL-WOOJUDE PHILOSOPHY (UNITY OF BEING) ON NAKSHBANDIYA DOCTRINES Transformation processes and special features. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 7(2), 297-307.
24. Абсатторов, Б. М. (2022). ТАСАВВУФ–ЎЗ-ЎЗИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ВА ҲАҚИҚАТНИ БИЛИШ ЙЎЛИ СИФАТИДА. *Gospodarka i Innowacje.*, 30, 167-173.
25. Собирова, М. А. (2019). Формирование патриотической позиции молодежи на примерах героизма народов Узбекистана в годы Второй мировой войны. Эшелоны идут на восток. Эвакуация в Узбекистан в годы Великой Отечественной войны, 232.
26. Абсатторов, Б. М. (2022). ТАСАВВУФ–ЎЗ-ЎЗИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ВА ҲАҚИҚАТНИ БИЛИШ ЙЎЛИ СИФАТИДА. *Gospodarka i Innowacje.*, 30, 167-173.

27. Халиков, И., Собирова, М. А., & Муминов, Ш. (2016). МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН ПО ЧРЕЗВЫЧАЙНЫМ СИТУАЦИЯМ. *Современные гуманитарные исследования*, (3), 121-126.
28. Mamarasulovich, A. B. (2022). RELIGIOUS AND PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS OF HUMAN MORAL DEVELOPMENT. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 11, 154-163.
29. Mamarasulovich, A. B. (2022). RELIGIOUS AND PHILOSOPHICAL ASPECTS OF HUMAN MORAL DEVELOPMENT. *Conferencea*, 197-201.
30. Халиков, И., Собирова, М., & Норбоев, А. (2015). ИСТОРИЯ ВОЗНИКНОВЕНИЯ ОРГАНОВ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЙ В СТРАНАХ СНГ И ИХ МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО. *Вопросы гуманитарных наук*, (5), 18-25.
31. Абсатторов, Б. М. (2022). ТАСАВВУФ–ЎЗ-ЎЗИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ВА ҲАҚИҚАТНИ БИЛИШ ЙЎЛИ СИФАТИДА. *Gospodarka i Innowacje.*, 30, 167-173.
32. Халиков, И., Собирова, М. А., & Норбоев, А. (2015). РОЛЬ ОРГАНОВ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЙ В СТРАНАХ СНГ ПО ВОПРОСАМ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ И ЛИКВИДАЦИИ ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ ПРОИСШЕСТВИЙ. *Аспирант и соискатель*, (6), 92-97.
33. Собирова, М. А., Саматов, Х., & Никитченко, Г. В. (2015). ВОСПИТАНИЕ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА. *Педагогические науки*, (4), 46-48.
34. SOVIROVA, M. (2022). *Milliy g'oya tarixi va nazariyasi*. Scienceweb academic papers collection.
35. Абсатторов, Б. (2019). ШАХС МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ БАРКАМОЛЛИГИ МЕЗОНЛАРИНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАЛҚИНЛАРИ. *Вестник Каракалпакского государственного университета им. Бердаха*.
36. Absattorov, B. M. (2019). SPIRITUAL AND MORAL DEVELOPMENT OF THE PERSON IN MODERN WORLD. *Central Asian Problems of Modern Science and Education*, 4(2), 167-173.
37. Absattorov, B. M. (2019). EVOLUTION OF VIEWS ON ETHICS, ETHICAL CRITERIA AND ETHICAL STANDARDS. In *НОВАЯ НАУКА:*

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ (pp. 135-141).

38. Absattarov, B. M. (2019). EVOLUTION OF VIEWS ON ETHICS, ETHICAL CRITERIA AND ETHICAL STANDARDS. In *НОВАЯ НАУКА: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ* (pp. 135-141).
39. MAMARASULOVICH, A. B. (2019). Общность общечеловеческих и национальных ценностей в нравственном развитии. *ILM SARCHASHMALARI*.
40. MAMARASULOVICH, A. B. (2018). Zamonaviy sivilizatsiya rivoji va uning axloqiy mezonlari. *TDPU ILMIY AXBOROTLARI*.
41. Тўева, М. (2022). ЯНГИЛАНАЁТГАН ЎЗБЕКИСТОНДА ХОТИН-ҚИЗЛАР ҲУҚУҚЛАРИ. *RESEARCH AND EDUCATION*, 1(1), 395-399.
42. Абсаттаров, Б. М., & Юсупова, Н. А. (2020). Эволюция взглядов об этике, этических критериях и этических нормах. *Учёный XXI века*, (12-1 (71)), 75-81.
43. Absattarov, B. M. (2019). EVOLUTION OF VIEWS ON ETHICS, ETHICAL CRITERIA AND ETHICAL STANDARDS. In *НОВАЯ НАУКА: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ* (pp. 135-141).
44. Absattarov, B. M. (2019). SPIRITUAL AND MORAL DEVELOPMENT OF THE PERSON IN MODERN WORLD. *Central Asian Problems of Modern Science and Education*, 4(2), 167-173.
45. Mamarasulovich, A. B. (2021). IMPROVEMENT AND DEVELOPMENT OF ETHICAL CRITERIA AND NORMS.
46. MAMARASULOVICH, A. B. (2021). Баркамол ёшларни тарбиялашда маънавий-ахлоқий мезон ва меъёрларнинг ўрни. *АНДИЖОН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ ИЛМИЙ ХАБАРНОМА*.
47. Mamarasulovich, A. B. (2022). RELIGIOUS AND PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS OF HUMAN MORAL DEVELOPMENT. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 11, 154-163.
48. Mamarasulovich, A. B. (2022). RELIGIOUS AND PHILOSOPHICAL ASPECTS OF HUMAN MORAL DEVELOPMENT. *Conferencea*, 197-201.
49. Mamarasulovich, A. B. (2021). IMPROVEMENT AND DEVELOPMENT OF ETHICAL CRITERIA AND NORMS.

50. Абсатторов, Б. М. (2022). ТАСАВВУФ–ЎЗ–ЎЗИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ВА ҲАҚИҚАТНИ БИЛИШ ЙЎЛИ СИФАТИДА. *Gospodarka i Innowacje.*, 30, 167-173.
51. Sanakulov, A. N. (2019). MAINTENANCE OF THE WORLD OUTLOOK SECURITY IN THE INFORMATION SOCIETY. *Социосфера*, (4), 54-57.
52. Санакулов, А. Н. (2022, January). ВЫРАБОТКА ИНФОРМАЦИОННОГО ИММУНИТЕТА-КАК ЗАЛОГ ПОВЫШЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ ЛЮДЕЙ. In *Multidiscipline Proceedings of Digital Fashion Conference (Vol. 2, No. 1)*.
53. Sanaqulov, A. N. Prospective Directions of Effective Use of Virtual Technologies in Increasing the Power of Youth. *JournalNX*, 897-903.

